

INDICELE ÎMBĂTRÂNIRII ACTIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA 2020

Indicele Îmbătrânirii Active în Republica Moldova 2020 este elaborat cu suportul UNFPA, Fondul ONU pentru Populație și al Ministerului Muncii și Protecției Sociale în cadrul Programului Generații și Gen și a Programului de Stat (2020-2023) 20.80009.0807.21 “Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației”.

Autoare:

Mariana BUCIUCEANU-VRABIE, Centrul de Cercetări Demografice al Institutului Național de Cercetări Economice

Acest document a fost elaborat cu suportul Fondului ONU pentru Populație (UNFPA) în Republica Moldova și al Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS) și nu prezintă în mod necesar punctul de vedere al UNFPA, MMPS sau oricare din organizațiile afiliate.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Buciuceanu-Vrabie, Mariana.

Indicele îmbătrânirii active în Republica Moldova, 2020 / Mariana Buciuceanu-Vrabie; Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Centrul Cercetări Demografice. – Chișinău : INCE, 2021. – 22 p. : fig., fot., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Apare cu suportul Fondului ONU pentru Populație (UNFPA) în Rep. Moldova și al Min. Muncii și Protecției Sociale (MMPS).

ISBN 978-9975-3486-2-1 (PDF).

CUPRINS

Sumar	2
Provocările îmbătrânirii demografice în Republica Moldova	3
Ce este Indicele Îmbătrânirii Active?	3
Potențialul pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă în Republica Moldova	6
Conexiunea îmbătrânirii active la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)	11
Indicele îmbătrânirii active în aspect regional	13
Concluzii	14

@UNFPAMoldova/2021/Natalia Garbu

SUMAR

În anul 2020, Indicele Îmbătrânirii Active (ÎIA)¹ pentru Republica Moldova a acumulat scorul de 28.7 puncte din 100, marcând o ușoară creștere față de primele estimări ale Indicelui realizate în 2016 (27.1 puncte). Ameliorarea situației generale a populației în vârstă este, totuși, modestă - în ultimii cinci ani mai puțin de 1/3 din potențialul uman în vârstă de 55 ani și peste este capacitat și are oportunități de a avea o îmbătrânire activă și sănătoasă.

Rezultatele pe domeniile contextuale ale Indicelui prezintă, parțial, dinamici pozitive în raport cu valorile înregistrate în anul 2016, însă rămân la distanță față de țintele setate internațional, precum și față de valorile medii din UE. Pe parcursul anilor, cele mai mari provocări se înregistrează în valorificarea potențialului de 55 ani și peste prin integrarea în câmpul muncii (Domeniul 1) – doar un sfert fiind ocupați economic (24.4 puncte) și prin asigurarea unui trai independent, sănătos și în condiții de siguranță (Domeniul 3) – jumătate din persoanele în vârstă fiind cuprinse în această componentă (53.8 puncte). Unele progrese se atestă pentru Domeniul 2 și Domeniul 4, punctajul cumulat fiind în creștere cu 3-6p.p. față de estimările din 2016. Deschiderea de a participa în viața socială (Domeniul 2 cu 13.0 puncte) se manifestă cel mai mult prin activități raportate la îngrijirea familială (22.1%) și mai puțin la activități de voluntariat (2.8%) și participare politică (10.7%). La Domeniul 4 Capacitatea și mediul favorabil pentru a îmbătrâni activ (50.9 puncte) - este remarcabil progresul în sporirea abilităților de utilizare a tehnologiilor informaționale de către persoanele în vârstă (52.5%), însă capacitatea țării pentru o îmbătrânire activă se menține redusă ca urmare a speranței de viață mici, inclusiv în stare de sănătate bună, pentru persoanele în vârstă de 55 ani și peste.

Oportunitățile de a îmbătrâni activ și sănătos sunt mai mici în rândul femeilor (27.1) comparativ cu bărbații (30.6). Discrepanțe de gen semnificative se atestă pentru o bună parte din indicatorii compoziți ai îmbătrânirii active. Deși au o durată a vieții mai lungă, pe măsura înaintării în vârstă inegalitățile cresc, femeile fiind dezavantajate social și cu un nivel înalt de vulnerabilitate ocupațională, materială, financiară și fizică.

Ca o abordare comparativă, în raport cu media țărilor UE unde valoarea Indicelui este de 36.8 puncte, Republica Moldova prezintă un decalaj negativ de 8 puncte. Față de obiectivul-țintă a Indicelui (57.5 puncte) propus țărilor în contextul adaptării la schimbările demografice, Republica Moldova are drum dublu de parcurs.

Înțelegerea interconexiunilor dintre condițiile de trai ale persoanelor în vârstă, statutul lor socioeconomic, sănătatea și bunăstarea lor are o relevanță deosebită în lumina angajamentului din Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă precum că ”nimeni nu este lăsat în urmă”. În practică, acest angajament implică faptul că Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) trebuie atinse pentru toate segmentele societății și la toate vârstele, cu o focusare deosebită asupra categoriilor vulnerabile, inclusiv asupra persoanelor în vârstă. Mai mulți indicatori contextuali ai îmbătrânirii active sunt deosebit de relevanți pentru opt din cele 17 ODD-uri naționalizate. Astfel, cum și cu cine trăiesc persoanele în vârstă se conectează la țintele legate de eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context, precum și reducerea inegalităților (ODD 1; ODD10), asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la toate vârstele (ODD 3), promovarea oportunităților de învățare de-a

¹ Indicele Îmbătrânirii Active (în constituire Indice) examinează aspectele vieții populației în vârstă și stabilește barierele sociale, economice, instituționale pentru îmbătrânirea activă și valorificarea potențialului vârstnicilor. Indicele este un indicator de comparare a procesului de îmbătrânire activă între țările Europei și de identificare a punctelor forte și slabe în evoluția acestui proces pentru fiecare țară.

lungul vieții (ODD 4) și consolidarea competențelor de utilizare TIC (ODD 17), realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și fetelor (ODD 5), ocuparea deplină și productivă pe piața muncii și asigurarea unei munci decente pentru toți (ODD 8), Promovarea unor societăți pașnice și incluzive, dezvoltarea comunităților sigure pentru toți (ODD 11; ODD 16).

Lucrarea extinde exercițiul de evaluare a oportunităților de a îmbătrâni activ și sănătos în Republica Moldova a populației în vârstă de 55 ani și peste. La baza analizei este calcularea Indicelui Îmbătrânirii Active, inclusiv diferențiat în rândul bărbaților și a femeilor.

Bostanari Margareta, satul Tahnauți, Rezina

@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

PROVOCĂRILE ÎMBĂTRÂNIRII DEMOGRAFICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În ultimii cinci ani, coeficientul de îmbătrânire a populației a crescut semnificativ în Republica Moldova, ponderea populației de 60 ani și peste, constituind la începutul anului curent – 22.5%. Se evidențiază discrepanța de gen semnificativă, coeficientul de îmbătrânire în rândul femeilor fiind de circa 26%, iar în rândul bărbaților de 19%². În vizorul Indicelui este populația de 55 ani și peste, respectiv, potrivit datelor oficiale ponderea acestei categorii de vârstă depășește 29.4%. În rândul populației feminine 1/3 deja sunt în vârstă de 55 ani și peste, în cazul bărbaților fiecare a patra persoană³. Studiile⁴ arată că, în Republica Moldova; procesul de îmbătrânire demografică este mai rapid comparativ cu țările Europei. Prognozele demografice⁵ atestă că în condițiile actuale de reducere a numărului populației, în special tinere, ca urmare a migrației externe și a sporului natural negativ, către anul 2030 ponderea populației de 60 ani și peste va constitui circa 28%, iar în anul 2040 peste 31%. Se prognozează și dublarea ponderii persoanelor de 70 de ani (de la 8% până la 17,2%). Astfel promovarea principiului îmbătrânirii active și sănătoase în politicile sectoriale devine un imperativ strategic pentru a ajuta oamenii să rămână la conducerea propriilor vieți cât mai mult timp pe măsură ce îmbătrânesc și, acolo unde este posibil, să contribuie la economie și societate.

Maxim Maria, satul Sadacia, Basarabeasca

@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

² Coeficientul îmbătrânirii populației, <http://statbank.statistica.md/>

³ Populația cu reședința obișnuită, la începutul anului pe ani, vârstă, medii și sexe, <http://statbank.statistica.md/>

⁴ Гагауз О. Демографические перспективы Молдовы. В: Стратегические задачи демографического развития: приоритеты и региональные особенности: Десятые Валентеевские чтения: Сборник докладов / Ред. О. С. Чудиновских, И. А. Троицкая, А. В. Степанова. — М.: Экономический факультет МГУ имени М. В. Ломоносова, 2020, p.609-625.

⁵ Realizate de Centrul Cercetării Demografice al INCE, 2021

CE ESTE INDICELE ÎMBĂTRÂNIRII ACTIVE?

În anul 2012, în contextul Anului European al Îmbătrânirii Active și Solidarității între generații, Comisia Europeană și Comisia Economică a Organizației Națiunilor Unite pentru Europa (UNECE) a dezvoltat conceptul Indicelui Îmbătrânirii Active⁶ aplicând următoarea definiție *”Îmbătrânirea activă se referă la situația când populația pe măsura îmbătrânirii continue să participe în câmpul muncii, precum și să desfășoare alte activități productive neplătite (precum activități casnice, de întreținere a membrilor familiei și voluntariat) și să trăiască sănătos, independent și o viață sigură.”*⁷

Indicele este și un instrument important de evaluare și monitorizare a implementărilor MIPAA/RIS, precum și un indicator de comparare a fenomenului de îmbătrânire activă între țările Europei, și de identificare a punctele forte și slabe a unei țări la această componentă⁸. Continuitatea instrumentarului compus al *Indicelui* și relevanța acestuia pentru evaluare se reflectă și în contextul abordărilor complexe privind îmbătrânirea umană evidențiate prin începutul Deceniului pentru îmbătrânire sănătoasă (2021-2030), propus de Organizația Mondială a Sănătății și aprobat la nivelul ONU⁹ ca o colaborare globală în conștientizarea viziunii îmbătrânirii sănătoase drept un proces de menținere a capacității funcționale care permite bunăstarea la vârste mai înaintate și respectiv dezvoltarea lumii în care ”toți oamenii trăiesc mai mult și mai sănătoși”.

Indicele Îmbătrânirii Active se calculează pentru populația de 55 ani și peste, este rezultatul unui panel cu indicatori multidimensionali care sunt apoi agregați în măsuri compozite și prin care se măsoară situația actuală în patru domenii aferente îmbătrânirii active și sănătoase (Figura 1).

Socol Alexandra, satul Țareuca, Rezina

@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

⁶ AAI este rezultatul unui proiect comun desfășurat în 2012 de Direcția generală ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și incluziune a Comisiei Europene, împreună cu Unitatea Populație din cadrul UNECE și Centrul european pentru politici de bunăstare socială și cercetare din Viena.

⁷ UNECE (2013). Introducing the Active Ageing Index. Policy brief. UNECE & European Commission, April, 2013.

⁸ Zaidi, A. et.al. (2013). Active Ageing Index 2012. Concept, Methodology and Final Results. Vienna, March

⁹ La 14 decembrie, 2020, Adunarea Generală ONU a proclamat anii 2021-2030 ca Deceniul pentru îmbătrânirea sănătoasă (Rezoluția 75/131 al Națiunilor Unite). <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing/decade-development/process-overview>

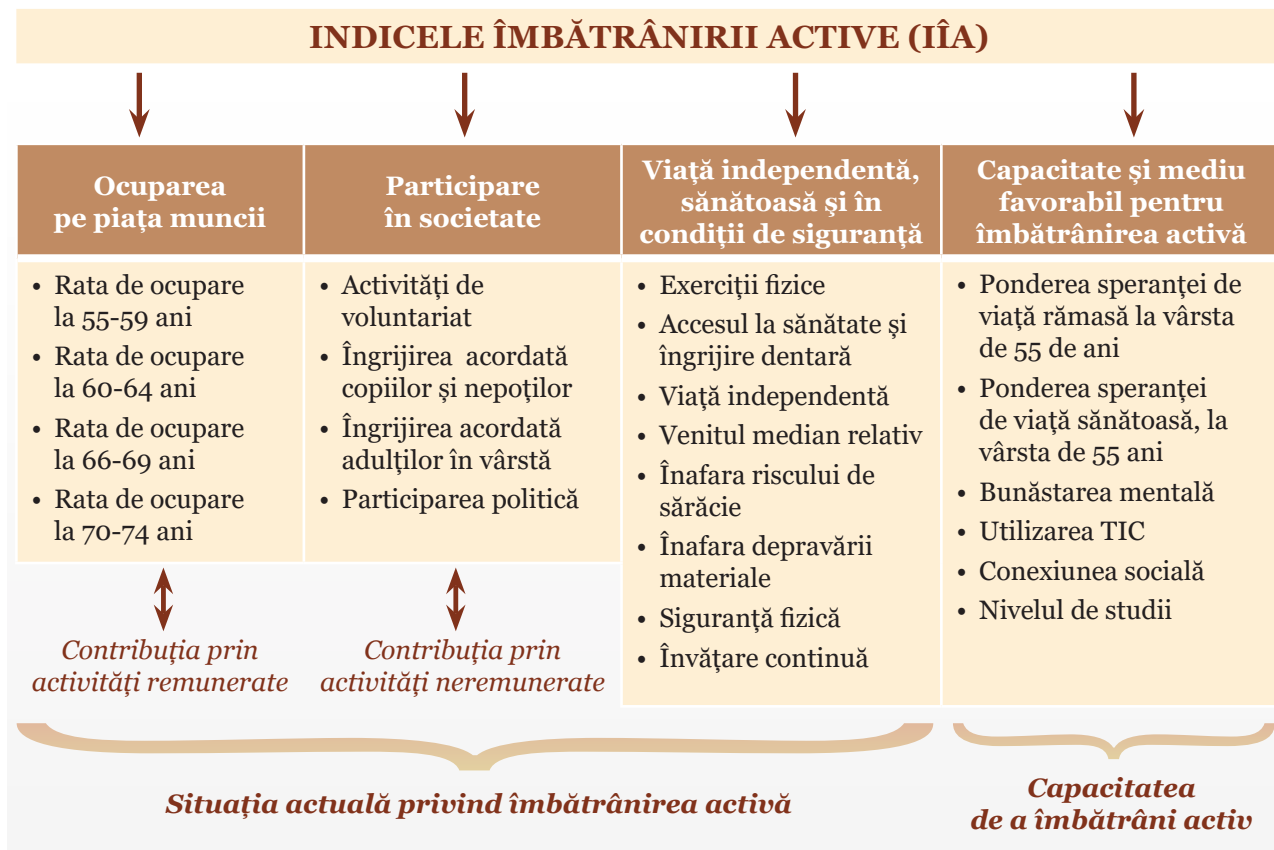

Figura 1. Domeniile componente ale Indicelui Îmbătrânirii Active

Sursa: adaptat după Active Ageing Index 2012. Concept, Methodology and Final Results. European Centre Vienna. Authored by A.Zaidi / Project Coordinator/ and others). <http://www1.unece.org/stat/platform/display/AAI/V.+Methodology>

Baza statistică și empirică națională pentru calcularea Indicelui Îmbătrânirii Active

Calcularea a 22 de indicatori compoziți privind îmbătrânirea activă, și respectiv a *Indicelui* integral, s-a realizat în baza statisticii demografice și a studiilor empirice naționale realizate între anii 2018-2020 (Tabelul 1). În mare majoritate, valorile indicatorilor compoziți sunt pentru anul 2020. Spre deosebire de primul *Indice* estimat în 2016¹⁰, unde 13 din cei 22 de indicatori erau estimări proxy în baza variabililor alternative metodologiei originale UNECE, Indicele Îmbătrânirii Active actualizat are un fundament metodologic mai apropiat de cel original.

Astfel, pentru calcularea indicatorilor multidimensionali și respectiv pentru estimarea *Indicelui* pentru anul 2020, au fost utilizate datele statistice oficiale raportate la populația cu reședință obișnuită, rezultatele studiului **Generații și Gen** (GGs)¹¹, chestionarul căruia a fost adaptat și completat cu variabile necesare pentru calcularea unor indicatori de îmbătrânire activă, și datele Barometrului de Opinii Publice (BOP) fiabile pentru algoritmul de calcul al *Indicelui*. Un criteriu important în procesul de identificare și selectare a indicatorilor statistici naționali este relevanța lor pentru populația de 55 ani și peste, inclusiv pe sexe, precum și la specificul indicatorilor sociodemografici din țară.

¹⁰ Buciuceanu-Vrabie, M (2016). Active Ageing Index in the Republic of Moldova. Policy Paper, March–April 2016. http://ccd.ucoz.com/_ld/o/44_Policy_Paper_II.pdf

¹¹ Republica Moldova-Studiul Generații și Gen (2020). Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Biroul Național de Statistică (elaborarea eșantionului), UNFPA, NIDI-GGP (partener și distribuitor de date)

Tabelul 1. Baza statistică și empirică de date utilizate pentru estimarea indicatorilor compoziți ai Indicelui Îmbătrânirii Active în Moldova pentru anul 2020

Studiul	Anul de referință	Sursa	Indicatorii calculați, %
Statistica curentă privind populația cu reședință obișnuită	2019/2020	Biroul Național de Statistică (BNS)	Speranța de viață la vârsta de 55 ani (2019) Speranța de viață sănătoasă la 55 ani (2019)
Ancheta Forței de Muncă (AFM)	2020	BNS	Rata de ocupare pe grupe de vârstă 55-59 / 60-64 / 65-69 / 70-74 ani Nivelul de studii
Bugetul gospodăriilor casnice (BGS)	2020	BNS	Viața independentă Venitul median relativ Riscul de sărăcie Autoaprecierea stării de sănătate Prezența/absența dizabilității
Generații și Gen (GGS)	2020	UNFPA Moldova, MSMPS	Activități de voluntariat Îngrijirea nepoților (și copiilor) Îngrijirea adulților în vârstă Exerciții fizice Accesul la sănătate și îngrijire dentară Fără depravare materială Învățare pe parcursul vieții Bunăstarea Mentală Utilizarea TIC Conexiunea socială
Barometrul de Opinie Publică (BOP)	2018/2020	Institutul de Politici Publice (IPP)	Participarea politică (2018) Siguranța fizică (2020)

Sursa: compilat de autoare

Limitele identificate în calcularea indicatorilor individuali ai Indicelui Îmbătrânirii Active

Calitatea și particularitățile datelor statistice utilizate influențează valorile indicatorilor calculați în baza datelor BNS. Din anul 2019, numărul populației Republicii Moldova se estimează în baza conceptului de reședință obișnuită, fiind făcute și ajustări retrospective în baza rezultatelor recensământului populației din 2014. Din acest considerent, indicatorii calculați în baza datelor statisticii oficiale sunt raportați la numărul populației de 55 ani și peste cu reședință obișnuită.

Unii dintre indicatorii compoziți privind îmbătrânirea activă pentru anul 2020 sunt parțial comparabili cu indicatorii calculați în anul 2016, ca urmare a unor schimbări metodologice parvenite în optimizarea datelor statistice. Astfel, pentru indicatorii cu referire la ocuparea în câmpul muncii, se remarcă: începând cu 2019, fiind implementat noul standard internațional în statistica muncii de către BNS, din populația ocupată au fost excluse „persoanele ocupate în gospodăria auxiliară (de pe lângă casă) cu producerea produselor agricole pentru consumul propriu al gospodăriei”, ceea ce a influențat indicatorii relativi ai pieței muncii¹².

¹² <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6468>

Lipsa surselor statistice armonizate cu cele la nivel internațional și a celor empirice necesare nu permite elaborarea integrală a tuturor indicatorilor individuali ai *Indicelui* în concordanță cu cerințele metodologice UNECE.

Pandemia COVID-19 a influențat anumite compartimente în viața de zi cu zi a populației, inclusiv a persoanelor în vârstă. Aceasta s-a reflectat și asupra indicatorilor măsurabili cu privire la participarea în comunitate, activitățile de voluntariat, și cele de relaționare - care ar putea fi subestimați ca urmare a impactului restricțiilor impuse pe parcursul colectării datelor pentru anul 2020.

O bună parte din indicatorii compoziți privind îmbătrânirea activă în Republica Moldova sunt comparabili cu indicatorii țărilor UE și al altor țări din regiune. Totuși, utilizarea variabilelor alternative (proxy) pentru indicatorii îmbătrânirii active subminează comparabilitatea *Indicelui* integral, ca urmare a diferențelor metodologice necesare în ajustarea la cerințele internaționale de calcul.

Evidențiem, în general, caracterul sporadic al studiilor empirice privind situația persoanelor în vârstă și procesul de îmbătrânire în Moldova, lipsa datelor, inclusiv statistice, segregate pe grupe de vârstă și medii de reședință, ce ar permite stabilirea particularităților și discrepanțelor procesului de îmbătrânire activă în mediul urban și cel rural.

Continuitatea datelor în timp și estimarea periodică pentru o bună parte din indicatorii îmbătrânirii active, rămâne a fi o problemă din lipsa unui cadru metodologic și empiric centralizat în realizare sistematică a studiilor în domeniul îmbătrânirii active în Moldova.

Neagară Tatiana, Rezina

@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

POTENȚIALUL PENTRU ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ ȘI SĂNĂTOASĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În anul 2020, valoarea *Indicelui* estimat pentru Republica Moldova este 28,7 puncte. Aceasta presupune că din potențialul total al populației în vârstă de 55 ani și peste, mai puțin de o treime este capacitat să participe în economie și societate, iar peste 70% rămâne nevalorificat, cu șanse reduse spre a îmbătrâni activ și a contribui economic prin activități remunerate.

DOMENIUL 1: Ocuparea în câmpul muncii a populației de 55 ani și peste. La acest domeniu, Republica Moldova a acumulat 24.4 puncte în 2020, în ascensiune redusă comparativ cu 2016 (24.2 puncte). Rata de ocupare descrește pe măsura înaintării în vârstă, iar integrarea în câmpul muncii după vârsta de pensionare este foarte diferită din perspectivă de gen, una din explicații fiind diferența dintre vârsta limită de pensionare pentru femei (59 ani în anul 2020) și cea pentru bărbați (63 ani). Astfel, pentru grupul de vârstă 55-59 ani, rata de ocupare totală constituie circa 53%, prezentând o micșorare dublă și triplă pentru următoarele vârste. Remarcăm că, situația generală înregistrată pe piața muncii din Moldova unde rata de ocupare pentru populația în vârstă economic activă (15-64 ani) se menține la nivel mic (45.7% comparativ cu 67.6% media pentru țările UE¹³) cu oportunități scăzute de integrare, influențează respectiv și realitatea prezentată pentru populația mai în vârstă.

	Total	Bărbați	Femei	Gender Gap (puncte)
Rata de ocupare (55-59 ani), %	52.9	55.1	50.6	-4.5
Rata de ocupare (60-64 ani), %	28.1	40.4	18.3	-22.1
Rata de ocupare (65-69 ani), %	10.1	12.4	8.4	-4.0
Rata de ocupare (70-74 ani), %	6.6	8.8	5.2	-3.6
Domeniul 1: Ocuparea în câmpul muncii (puncte/scor)	24.4	29.2	20.6	-8.6

Figura 2. Indicatorii compoziți privind ocuparea în câmpul muncii a populației de 55-74 ani, Republica Moldova

Sursa: calculat de autoare în baza surselor prezentate în Tabelul 1.

Bărbații sunt integrați în câmpul muncii în proporție mai mare la toate vârstele, cel mai activi fiind la 55-59/60-64 ani unde practic fiecare al doilea este ocupat. Femeile, însă, doar până la vârsta de 55-59 ani sunt mai active (50.6%), iar către 60-64 ani sunt de trei ori mai puțin pe piața muncii (18.3%).

Discrepanța mare de gen (-8.6 puncte) înregistrată pe Domeniul *Ocuparea în câmpul muncii* este specifică pentru piața muncii din Republica Moldova. Pe lângă diferențele impuse de limita de vârstă la pensionare, de-a lungul anilor femeile continuă să se confrunte cu o serie de provocări legate de inegalitățile de gen în acces la oportunități economice, în divizarea muncii plătite și neplătite ș.a.

De menționat că, în general, pe piața forței de muncă se constată practici discriminatorii pe criteriu vârstă și deținerea statutului de pensionar pentru limită de vârstă. Începând cu anul 2018, se atestă creștere semnificativă a cazurilor de discriminare în câmpul muncii ca urmare a aplicării arbitrare de către angajatori a prevederilor art. 86 alin. (1) lit.y1) a Codul muncii privind concedierea pentru

¹³ Statistici sociale. Republica Moldova versus Uniunea Europeană (UE-27). BNS, 2020.

deținerea de către salariat a statutului de pensionar pentru limită de vârstă¹⁴, aceasta constituind, de fapt, o formă legală de discriminare și încălcare a drepturilor omului.

DOMENIUL 2: Participarea în societate. Integral pe domeniu se atestă că participarea populației în vârstă de 55 ani și peste la activități de integrare în viața socială a crescut în ultimii ani. Scorul actual obținut aici este de 13.0 puncte, pe când în anul 2016 – 10.4 puncte. Vizualizată separat, contribuția celor patru indicatori componenți ai *Participării în societate* (Tabelul 1) în progresarea *Indicelui* este încă modestă (Figura 3). Persoanele în vârstă se implică preponderent în formele individuale de participare, în familie și în mediul social apropiat și cunoscut. Astfel, cel puțin o dată în lună, 22.1% participă în activități de *îngrijire a nepoților* și 15.5% se implică la *îngrijirea adulților în vârstă* (de 75 ani și peste).

Totuși, există probabilitatea subestimării indicatorilor respectivi deoarece în percepția tradițională comună îngrijirea unui membru în vârstă a familiei, precum și a nepoților, are un caracter obligator. În general, femeile în vârstă sunt mult mai implicate în activități de îngrijire: fiecare a patra îngrijește de nepoți și peste 17% se ocupă de îngrijirea adulților în vârstă. În cazul bărbaților, circa 18% participă la activități de îngrijire și educare a nepoților, și mai puțin la îngrijirea adulților (13.1%).

Implicarea populației în vârstă de 55 ani și peste, la activități integratoare în viață socială exterioară familiei, și anume *activități de voluntariat și participare politică*, rămâne a fi la un nivel mic. Potrivit rezultatelor studiului GGS (2020), se constată că *voluntariatul* ca metodă de integrare nu este răspândit în rândul acestei categorii de populație. Fără discrepanțe de gen evidente, doar 3% susțin că cel puțin o dată pe lună participă la activități organizate în comunitate (de către serviciile sociale și comunitare; diverse asociații educaționale și culturale; organizații caritabile ș.a.). O subestimare a indicatorului poate fi determinată de percepția eronată privind activitățile de voluntariat, ori deseori participarea la acestea nu este conștientizată ca fiind voluntariat.

Circa 11% din populația de 55 ani și peste se implică ocazional în activități de participare *politică*. Indicatorul este calculat în baza unor variabile proxy alternative disponibile pentru anul 2018, apropiate metodologiei originale, și se referă la participarea persoanelor în vârstă la diverse întruniri a partidelor politice sau grup de acțiune politică, precum și completarea diferitor petiții, inclusiv online. În astfel de activități bărbații participă mai mult (circa 16%), comparativ cu femeile (7%).

	Total	Bărbați	Femei	Gender Gap (puncte)
Activități de voluntariat, %	2.8	3.1	2.6	-0.5
Îngrijirea nepoților (copiilor), %	22.1	17.9	25.3	7.4
Îngrijirea adulților în vârstă, %	15.5	13.1	17.3	4.2
Participarea politică, %	10.7	15.8	7.0	-8.8
Domeniul 2: Participarea în societate (puncte/scor)	13.0	12.3	13.6	1.3

Figura 3. Indicatorii compoziți privind participarea în societate a populației de 55 ani și peste, Republica Moldova

Sursa: calculat de autoare în baza surselor prezentate în Tabelul 1.

¹⁴ Raport general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în Republica Moldova anul 2019. Chișinău 2020. http://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/Raport_CPEDAE_2019_-FINAL.pdf

Menționăm că, deși în ultimii ani sunt active mai multe grupuri de inițiativă a seniorilor, asociații obștești care implică vârstnicii prin diverse activități, în special culturale și comunitare¹⁵, totuși reprezentativitatea scăzută a acestora în localitățile țării și diversele probleme pe care le înfruntă populația în vârstă (dificultățile financiare, starea de sănătate precară, infrastructura neadaptată necesităților ș.a.) sunt principalele bariere în dezvoltarea *voluntariatului* și a *participării politice* în sensul definit de *Indice*.

În cadrul domeniului *Participare în societate*, indicatorul agregat pentru femei este mai mare decât cel pentru bărbați cu 1.3 puncte. Această discrepanță este rezultatul implicărilor femeilor în vârstă într-o măsură mai mare în activitățile de creștere a nepoților și de îngrijire al adulților în vârstă-membri a familiei.

DOMENIUL 3: Viața independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță. Indicele agregat pentru acest domeniu se raportează la opt indicatori compoziți care reflectă în special bunăstarea socială și materială a populației de 55 ani și peste (Figura 4). Cu o valoare de 53.8 puncte (în descreștere comparativ cu 2016 – 55.6 puncte), se constată că doar fiecare a doua persoană în vârstă de 55 ani și peste are un trai independent, sănătos și în siguranță, cealaltă jumătate fiind limitată la aceste componente în procesul de îmbătrânire.

	Total	Bărbați	Femei	Gender Gap (puncte)
Exerciții fizice, %	24.1	25.2	23.3	-1.9
Accesul la sănătate și îngrijire dentară, %	66.3	72.2	62.0	-10.2
Viață independentă, %	66.3	72.1	54.5	-17.6
Venitul median relativ, %	71.6	78.1	66.7	-11.4
Fara risc de sărăcie, %	83.7	89.1	80.5	-8.6
Fără depravare materială, %	43.5	50.7	38.2	-12.5
Siguranță fizică, %	47.6	56.7	38.9	-17.8
Învățare pe parcursul vieții, %	2.0	2.0	2.0	0.0
Domeniul 3: Viață independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță (puncte/scor)	53.8	59.0	48.3	-10.7

Figura 4. Indicatorii compoziți privind viața independentă a populației de 55 ani și peste, Republica Moldova

Sursa: calculat de autoare în baza surselor prezentate în Tabelul 1.

În primul rând, se atestă nivelul înalt al *vulnerabilității materiale* și *inechității financiare*. Astfel, la vârsta de 65 ani și peste, doar 43.5% sunt în afara deprivării materiale, ceea ce presupune că își pot asigura careva bunuri și servicii pe parcursul anului, considerate necesare pentru marea majoritate (servicii termoelectrice în sezonul rece; plata facturilor pentru diverse utilități; cheltuieli neașteptate; consumul de carne; acces la transport; o vacanță săptămânală; înlocuirea unor bunuri precum

¹⁵ Studiul calitativ de "de jos în sus" privind evaluarea implementării principiului îmbătrânirii active. CCD 2021.

mobilierul; procurarea unor haine noi; acces la activități de agrement; rambursarea împrumutului la bancă ș.a.). Fiind modest chiar și pentru întreaga populație, *venitul median relativ*¹⁶ al persoanelor de 65 ani și peste (circa 2711 lei în 2020) constituie doar 71.6% din venitul median al persoanelor de până la 65 ani (3787.4 lei). Totodată, doar 83.7% din populația de 65 ani și peste se află în *afara riscului de sărăcie*¹⁷.

În al doilea rând, vulnerabilitatea populației în vârstă se accentuează ca urmare a nesiguranței mediului în care trăiesc. Doar 47.6% se simt în siguranță pe timp de noapte în vecinătatea unde locuiește.

Performanța Moldovei în *asigurarea accesului la sănătate și îngrijire dentară* a populației în vârstă de 55 ani și peste rămâne încă a fi destul de redus. Estimat în baza rezultatelor studiului GGS se atestă că, doar 66.3%, la necesitate, au avut acces la serviciile de sănătate și îngrijire dentară. În condițiile pandemiei, am putea presupune o subestimare a indicatorului, însă comparativ cu anul 2016 situația nu înregistrează schimbări semnificative privind asigurarea accesului la serviciile de sănătate pentru persoanele în vârstă.

Învățarea continuă pe tot parcursul vieții este un domeniu slab dezvoltat și încă puțin promovat în Republica Moldova, dar se remarcă creșterea ponderii adulților implicați în activități de învățare în dinamica ultimilor ani. Printre persoanele de 55-74 ani, 2% desfășoară activități de învățare continuă.

Practicarea exercițiilor fizice, zilnic sau cel puțin săptămânal, sunt activități obișnuite pentru un sfert din populația de 55 ani și peste (24.1%). Se menționează activități raportate la sport (mers pe jos și plimbări, alergare, gimnastică, fitness și alte exerciții fizice). Studiile anterioare atestă că multe din activitățile menționate, în cazul persoanelor în vârstă din Moldova (mersul pe jos, plimbările) fac trimitere, mai degrabă, nu atât la o activitate sportivă voluntară, cât la o necesitate zilnică pentru a ajunge la diverse destinații precum locul de muncă, magazinul, centrul medical, farmacia ș.a.

Pentru Domeniul 3 *Viața independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță* se atestă cele mai mari discrepanțe de gen -10.7 puncte, femeile fiind dezavantajate practic la toți indicatorii acestui domeniu. O problemă majoră pentru femei, pe măsura înaintării în vârstă, este nivelul înalt de vulnerabilitate financiară. Astfel, la toți indicatorii prin care se măsoară securitatea financiară (venitul median relativ, fără risc de sărăcie, fără depravare materială) diferențele valorilor oscilează între -8.6 și -12.5 puncte procentuale în raport cu securitatea financiară a bărbaților.

Aprecierea joasă a siguranței mediului apropiat în care locuiesc atestă pentru femei insecuritate fizică înaltă. Discrepanța de gen a indicatorului este de circa -18 puncte procentuale. Doar 4 din 10 femei se simt în siguranță pe timp de noapte pe strada unde locuiesc sau în mediul apropiat acestuia. În cazul bărbaților 6 din 10. Menționăm că, indicatorul se referă nu doar la nivelul criminalității mediului de trai și al pericolului fizic, dar și la siguranța generală a acestuia, inclusiv nivelul de iluminare stradală, calitatea trotuarelor/zonelor pietonale etc.

DOMENIUL 4: Capacitatea și mediul favorabil pentru îmbătrânirea activă măsoară oportunitățile substanțiale ale țării și abilitarea populației de 55 ani și peste pentru a spori îmbătrânirea activă și sănătoasă. Se remarcă progresul obținut în ultimii ani la acest capitol, țara acumulând circa 51 puncte comparativ cu 45.4 puncte estimate în 2016. Totuși, doar o jumătate din populația-țintă are potențialul real de a îmbătrâni activ și sănătos, adică integrează componentele de bază disponibile pentru aceasta: longevitatea vieții (speranța de viață rămasă), capitalul de sănătate (în termeni de absența limitărilor activităților de zi cu zi și bunăstarea mentală) și capitalul uman (nivelul de educație, utilizarea internetului, conexiunea socială) (Figura 5).

¹⁶ Pentru calcularea venitului disponibil bănesc echivalat median al populației este utilizată scala „OECD modificată”, care atribuie o greutate de 1 pentru primul adult în gospodărie, o greutate de 0,5 pentru fiecare membru ulterior al gospodăriei în vârstă de peste 14 ani și o greutate de 0,3 pentru membrii gospodăriei în vârstă sub 14 ani.

¹⁷ Persoanele cu risc de sărăcie sunt definite ca fiind persoanele a căror venit disponibil bănesc echivalat după transferuri sociale este sub pragul de risc de sărăcie, care este stabilit la 50% din venitul median pe țară echivalat după transferurile sociale.

Potrivit calculelor specifice metodologiei se atestă că, *ponderea speranței de viață rămasă la vârsta de 55 ani* constituie circa 42% pentru a ajunge la ținta maximă stabilită pentru durata vieții. Din aceasta, proporția speranței de viață sănătoase (ce presupune a trăi inclusiv fără limitări ca urmare a stării de sănătate provocate de boli și/sau dizabilități) este de circa 44%. Se atestă o discrepanță de gen semnificativă (10.4 puncte) în cazul primului indicator, fapt explicat *prin speranța de viață* mai mare a femeilor (23.46 ani la vârsta de 55 ani în anul 2020) decât cea a bărbaților (18.27 ani). Studiile arată că femeile deși trăiesc mai mult, petrec anii într-o stare de sănătate precară, respectiv speranța de viață sănătoasă le este mai mică¹⁸.

Indicatorul *bunătatea mentală* măsoară calitatea stării emoționale pozitive și de spirit a populației. Obținut prin variabile alternative în baza studiului GGS, se atestă: circa 89% din persoanele în vârstă de 55 ani și peste, *niciodată sau foarte rar* au avut stări de tristețe, deprimare, înfricoșare, neliniște sau atitudinea că viața e un eșec ș.a. Autoevaluarea este diferită între sexe, bărbații, în majoritate, enunțând lipsa acestor stări (circa 92%), pe când femeile mai puțin (86.5%).

Totuși, măsurat în baza unor variabile parțial diferite de cele indicate metodologic, presupunem supraestimarea valorilor privind bunătatea mentală a populației în vârstă din Moldova.

Prin indicatorul *utilizarea TIC* se estimează gradul în care mediul de trai al persoanelor în vârstă le permite să se conecteze cu ceilalți prin intermediul tehnologiilor informației și a comunicațiilor. Astfel, se măsoară ponderea persoanelor în vârstă de 55-74 de ani care utilizează internetul cel puțin o dată pe săptămână, iar potrivit calculelor aceasta constituie circa 53%. Bărbații prezintă rezultate peste media totală, pe când femeile mai puțin. Studiile calitative¹⁹ atestă că utilizarea TIC de către persoanele în vârstă, are ca scop principal comunicarea cu rudele apropiate prin telefon, tabletă sau computer, în special în condițiile migrației copiilor adulți, fără a deține abilități mai complexe pentru a utiliza TIC, spre exemplu în achitarea facturilor, procurarea on-line, dezvoltarea personală, învățarea continuă ș.a.

	Total	Bărbați	Femei	Gender Gap (puncte)
Ponderea speranței de viață (SV) rămasă la vârsta de 55 ani, %	41.7	36.5	46.9	10.4
Ponderea speranței de viață sănătoasă la vârsta de 55 de ani din SV rămasă, %	43.9	44.1	43.7	-0.4
Bunătatea mentală, %	88.6	91.6	86.5	-5.1
Utilizarea TIC, %	52.5	56.3	49.9	-6.4
Conexiune socială, %	27.1	31.8	23.7	-8.1
Nivelul de studii, %	73.4	79.8	68.6	-11.2
Domeniul 4: Capacitate și mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă (puncte/scor)	50.9	51.1	51.3	-0.2

Figura 5. Indicatorii compoziți privind capacitate și mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă

Sursa: calculat de autoare în baza surselor prezentate în Tabelul 1.

¹⁸ Gagauz, O., Avram, C., Pahomii, I. (2017). Self-perceived health of the elderly: economic and sociodemographic inequalities. *Economy and Sociology*, 1-2, 45-53.

¹⁹ Studiul calitativ de "de jos în sus" privind evaluarea implementării principiului îmbătrânirii active. CCD 2021; Platforma pentru Îmbătrânire Activă. Notă informativă. Help Age, 2021.

Un element cheie al vieții active și sănătoase, inclusiv vital și pentru sănătatea mentală și fizică este conectarea socială exterioară casei sau gospodăriei. Astfel, prin indicatorul conexiunea socială se măsoară contactele/întâlnirile din afara gospodăriei care apar la alegere mai degrabă decât din motive de muncă sau pură datorie. Potrivit datelor GGS, un sfert (27.1%) dintre persoanele în vârstă de 55 de ani peste, cel puțin o dată pe săptămână au "întâlniri sociale" cu prietenii, rudele sau colegii. Diferența între sexe este 8.1 puncte procentuale, bărbații fiind mai activi în conectarea socială.

Nivelul de educație a populației în vârstă de 55-74 ani este relativ înalt în condițiile cerințelor de calcul pentru *Indice*, 3/4 având cel puțin studii medii generale (conform scalei ISCED). Pe de o parte, indicatorul reflectă parțial accesibilitatea la educație în urmă cu 30-50 de ani și egalitatea oportunităților între sexe. Discrepanța de gen înregistrată la această componentă (-11.2 puncte în defavoarea femeilor); se explică prin faptul că, în totalul populației în vârstă, cohorțile femeilor de 75 de ani și peste sunt mai mari comparativ cu cea a bărbaților ca urmare a mortalității sporite în rândul acestora, respectiv ponderea generațiilor de femei cu nivel înalt de educație este mai mică.

Pe de altă parte, un nivel de educație ridicat ar trebui să reflecte dobândirea de competențe cheie sub formă de cunoștințe, abilități și atitudini, care să ofere valoare adăugată coeziunii sociale și cetățeniei active, oferind flexibilitate și adaptabilitate, satisfacție și motivație.

Vizualizat integral, aparent, Domeniul 4 nu înregistrează o evidentă discrepanță de gen. Totuși, valoarea înaltă a *speranței de viață rămasă la vârsta de 55 ani* pentru femei, camuflează inegalitățile pentru femei înregistrate la ceilalți indicatori compoziți incluși în algoritm.

Chele Lidia și Gheorghe, raionul Leova, satul Cazangic

@UNFPAMoldova/2021/Natalia Garbu

CONEXIUNEA ÎMBĂTRÂNIRII ACTIVE LA OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE DURABILĂ (ODD)

Pregătirea și adaptarea la îmbătrânirea populației este vitală pentru realizarea angajamentului Agendei 2030 și a ODD-urilor setate. Astfel, pentru a obține rezultate cu adevărat transformatoare, incluzive și durabile, devine esențial de a trata persoanele în vârstă nu doar prin prisma excluziunii și a vulnerabilității sale, dar și de a-i recunoaște ca actori activi în dezvoltarea societății care prin experiența, cunoștințele și abilitățile sale aduc contribuții esențiale: *în economie* – prin participarea la forța de muncă formală sau informală (adesea după pensionare), prin impozite, consum și transferuri de bunuri și resurse către familie și comunitate; *în furnizarea activităților neremunerate de asistență și suport* în îngrijirea nepoților, adulților vârstnici, inclusiv cu dizabilități; *în consolidarea capitalului social și a solidarității intergeneraționale* prin implicare civică și voluntariat în viața comunitară, dar și prin conservarea istoriei, culturii și a tradițiilor sociale; *în participarea politică* ca urmare a consecvenței sale ca electorat, iar pe măsura creșterii proporției în totalul populației, persoanele în vârstă devin mai influente pentru anumite rezultate politice.

Indicele se reflectă în aplicarea Agendei 2030 atât ca instrument de monitorizare a progresului în realizarea ODD-urilor, cât și ca rezultat al politicilor publice ce influențează dinamica *Indicelui* și a indicatorilor săi individualizați.

Mai mulți indicatori contextuali ai îmbătrânirii active sunt relevanți pentru opt din cele 17 ODD-uri naționalizate (*Tabelul 2*) precum, obiectivele de eradicare a sărăciei, sănătate bună, egalitate de gen, creștere economică și muncă decentă, reducerea inegalităților și dezvoltarea mediilor de trai durabile.

Carabet Olga, raionul Leova, satul Cazangic
@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

Tabelul 2. Indicatorii de îmbătrânire activă relevanți pentru Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Domeniul 1_IÎA: Ocuparea în câmpul muncii	Domeniul 2_IÎA: Participarea în societate	Domeniul 3_IÎA: Viață independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță	Domeniul 4_IÎA: Capacitate și mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă
Relevanță pentru ODD-urile naționalizate			
ODD 8	ODD 5; ODD 16	ODD 1; ODD 3; ODD 4; ODD 10; ODD 11; ODD 16	ODD 3; ODD 4; ODD 17
Indicatori de îmbătrânire activă* care corelează cu ODD			
Rata de ocupare pentru populația de 55-74 ani (8.5) 55-59 ani – 52.9% 60-64 ani – 28.1% 65-69 ani – 10.1% 70-74 ani – 6.6%	Îngrijirea nepoților -22.1% (5.4) Îngrijirea adulților în vârstă – 15.5% (5.4)	Accesul la sănătate și îngrijire dentară – 66.3% (3.8) Securitatea financiară (3 indicatori) (1.2; 10.2; 10.4) : Venitul median relativ – 71.6%; Fără risc de sărăcie- 83.7%; Fără depravare materială – 43.5% Siguranță fizică – 47.6% (11.7; 16.1) Învățare pe parcursul vieții – 2% (4.3; 4.4)	Ponderea speranței de viață (SV) rămasă la vârsta de 55 ani – 41.7% (3.2; 3.4.1) Ponderea speranței de viață sănătoasă la vârsta de 55 ani din SV rămasă – 43.9% (3.5) Bunăstarea mentală – 88.6% (3.4.2) Utilizarea TIC – 52.5% (17.8.1) Nivelul de studii (minim studiimedii generale)– 73.4% (4.3)

*raportare la populația de 55 ani și peste

Sursa: compilat de autoare, în baza AAI: Linkages with SDGs. UNECE 2018. (Kharitonova O.) și Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltarea Durabilă la contextul Republicii Moldova. Guvernul RM, UN Moldova, 2017

Cele mai evidente progrese în realizarea ODD-lor naționalizate reflectate prin indicatorii compoziți ai îmbătrânirii active sunt, după cum urmează: *consolidarea competențelor de utilizare TIC (ODD 17)* – către anul 2020, fiecare a doua persoană în vârstă de 55 ani și peste, utilizează internetul săptămânal; *promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții (ODD 4)* – ponderea persoanelor de 55-74 ani implicate în activități de învățare pe parcursul vieții este mică (2%), dar în creștere pentru ultimii ani; *asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la toate vârstele (ODD 3)* – practic nouă din zece persoane de 55 ani și peste evocă o sănătate mentală bună, iar 2/3 confirmă accesul la serviciile de sănătate după necesitate.

În contextul îmbătrânirii populației, dezvoltarea durabilă este asociată cu participarea activă a generațiilor în vârstă la *economie, piața muncii (ODD 8)* și *societate în general (ODD 16)*, inclusiv prin realizarea *egalității de gen și împuternicirea femeilor (ODD 5)*. Conectarea la aceste ODD-uri este sporadică, persoanele în vârstă fiind dezavantajate în acest sens: ratele de ocupare rămân mici, respectiv și veniturile, iar nivelul de trai este marcat de sărăcie și nesiguranță fizică. Inegalitatea de gen preia un aspect multilateral în cazul femeilor în vârstă caracterizate prin vulnerabilitate ocupațională, materială, financiară și fizică.

INDICELE ÎMBĂTRÂNIRII ACTIVE ÎN ASPECT REGIONAL

Remarcăm progresul relativ ușor al Republicii Moldova în creșterea *Indicelui ÎA* în ultimii cinci ani. În aspect regional, Moldova se plasează pe o treaptă apropiată de rezultatul Greciei care estima 28.4 puncte în anul 2020²⁰ și care pierde puțin poziția în domeniul *participare la viața socială* (11.8 puncte), în special pentru indicatorii: *activități de voluntariat* (1.6%) și *participarea politică* (7.8%). Totuși, după performanțele atinse în dezvoltarea unui mediu favorabil îmbătrânirii active, țările UE depășesc Moldova, scorul *Indicelui* acumulat la nivel regional fiind de 36.8 puncte (UE 28).

Diferențe semnificative în raport cu media țărilor UE-28, Moldova înregistrează la toate cele patru domenii de analiză a îmbătrânirii active (*Figura 6*), iar distanța dintre valorile domeniilor oscilează de la 4.5 puncte până la 16.7 față de rezultatele actuale atinse în UE. O distanță mai mică țara prezintă la componenta *Participare în societate* (13 puncte comparativ cu 17.9 puncte în UE), însă luați separat toți indicatorii domeniului sunt pe poziții mai mici decât mediile înregistrate pentru UE.

Cea mai mare discrepanță, Moldova prezintă la componenta *Viață independentă, sănătoasă și în siguranță* – doar pentru fiecare a doua persoană în vârstă de 55 ani și peste se poate presupune că are un trai relativ asigurat din punct de vedere al bunăstării sociale și materiale, pe când în țările UE aceasta este specific pentru 3/4 din populația în vârstă. Valorile indicatorilor contextuali aici; sunt, în mare parte, semnificativ mai mici comparativ cu rezultatele medii înregistrate pentru țările UE. Constatăm, însă, ponderea populației în vârstă care practică exerciții fizice (24.1%) depășește valoarea înregistrată în UE (15.8%). Rezultatele țării în valorificarea economică a potențialului adult de 55 ani și peste, în aspect regional înregistrează cele mai mici rezultate. Domeniul *Ocuparea în câmpul muncii* este marcat prin rate mici de ocupare la vârsta pre-pensionară (55-59/60-64 ani) atât pentru bărbați (55.1% și 40.4%) cât și pentru femei (50.6% și 18.3%), comparativ cu media din țările UE (76.9% și 50.3% pentru bărbați; respectiv 66% și 36.7% pentru femei). La *Capacitatea și mediul favorabil pentru îmbătrânirea activă*, Moldova prezintă o diferență de 7p.p. comparativ cu media pentru UE la acest capitol. Notabil, aici, este succesul din ultimii ani în sporirea utilizării TIC de către persoanele în vârstă (circa 53%), valoarea indicatorului apropiindu-se de rezultatele medii înregistrate pentru țările UE (57.5%). Totuși, capacitatea pentru îmbătrânirea activă rămâne redusă, în special, ca urmare a speranței de viață mici în comparație cu țările UE, precum și a speranței de viață sănătoase. Totodată, ponderea activităților săptămânale de conectare socială exterioare casei pentru populația Moldovei de 55 ani și peste este de două ori mai mică comparativ cu media înregistrată pentru UE.

Discrepanțele de gen înscrise pe domeniile de analiză a indicatorilor de îmbătrânire activă sunt relativ asemănătoare comparativ cu cele din UE. Valoarea *Indicelui* mai mare pentru bărbați, înregistrată practic pentru toate țările (excepție Estonia, Finlanda și Franța) se explică și prin faptul că femeile predomină în grupurile de vârstă înaintate ca urmare a speranței de viață mai mari. În Moldova, totuși, situația femeilor este mai precară, cu nivel înalt al vulnerabilității materiale, sociale și fizice, iar posibilitățile de îmbătrânire activă a acestora sunt mult mai reduse.

²⁰ 2020 Active Ageing Index (AAI) results for EU28.. <https://statswiki.unecce.org/pages/viewpage.action?pageId=76287845>

		Total	Bărbați	Femei	Gender Gap (puncte)
Ocuparea în câmpul muncii	EU28	33.8	38.5	29.6	-9.0
	Moldova	24.4	29.2	20.6	-8.6
Participarea în societate	EU28	17.9	17.5	18.2	0.7
	Moldova	13.0	12.3	13.6	1.2
Viață independentă, sănătoasă și în condiții de siguranță	EU28	70.4	72.2	69.2	-3.0
	Moldova	53.8	59.0	48.3	-10.8
Capacitate și mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă	EU28	58.1	58.1	58.2	0.1
	Moldova	50.9	51.1	51.3	0.3
2020 ÎĂA/AAI - EU28		36.8	38.5	35.3	-3.2
2020 ÎĂA/AAI - Moldova		28.7	30.6	27.1	-3.6

Figura 6. Indicele Îmbătrânirii Active pentru Moldova și media țărilor UE (puncte/score)

Sursa: calculele pentru Republica Moldova realizate de către autor; 2020 Active Ageing Index (AAI) results for EU28. <https://statswiki.unece.org/pages/viewpage.action?pageId=76287845>

Alexandru Gilcă, satul Cuizeico, raionul Rezina

@UNFPAMoldova/Natalia Gârbu/2021

CONCLUZII

Indicele Îmbătrânirii Active actualizat pentru anul 2020 a acumulat 28.7 puncte în Republica Moldova, fiind în dinamică pozitivă comparativ cu prima estimare realizată în anul 2016 - 27.1 puncte²¹. Aliniind componentele *Indicelui* se constată, totuși că, realitatea în care trăiesc persoanele în vârstă este similară pe parcursul ultimilor ani. Potrivit estimărilor, practic 3/4 din populația de 55 ani și peste au posibilități limitate pentru ași valorifica potențialul deplin prin angajare, participare la viața socială, culturală și viața independentă, dar și capacitatea redusă a țării de a oferi un mediu de viață activ și sănătos.

În reușitele atinse separat pe domenii, țara înregistrează punctaje modeste la toate componentele. Printre bariere se evidențiază: slaba funcționare a sferelor vieții sociale care nu asigură un nivel de trai decent pentru toate vârstele, piața forței de muncă slab dezvoltată și cu elemente discriminatorii pe vârste și gen; insecuritate fizică și emoțională personală; starea de sănătate precară și posibilități reduse de a trăi suficient de mult pentru a îmbătrâni activ.

Spectrul politicilor publice din țară inițiate în contextul angajamentelor Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, targhetează inclusiv populația în vârstă. Nivelul de trai, sprijinul social și cel familial pentru persoanele în vârstă se evidențiază ca preocupări politice importante, în special în contextul avansării îmbătrânirii populației. 2/3 din indicatorii individualizați ai îmbătrânirii active se reflectă în 18 ținte setate pentru realizarea ODD-urilor. Progrese parțiale cu referire la populația în vârstă se constată, în special, în cadrul ODD 3; ODD 4; ODD 17.

În contextul îmbătrânirii demografice ample a populației Republicii Moldova, inclusiv prognozată de către comunitatea științifică²², intensificarea măsurilor de valorificare a potențialului populației în vârste mai mari este o cerință obligatorie pentru sustenabilitatea de viitor a țării.

Sunt necesare politici coerente cu abordări echilibrate în ameliorarea calității vieții persoanelor în vârstă, cu accent pe creșterea calității potențialului său prin acțiuni orientate pe domenii fundamentale precum: *sănătatea* – prin diversificarea serviciilor medicale de calitate accesibile populației în vârstă, dezvoltarea rețelelor de servicii medicale de ambulatoriu, a serviciilor geriatrice și extinderea arealului de intervenții pentru a asigura continuitatea asistenței persoanelor în funcție de necesități și de-a lungul timpului, promovarea modului de viață sănătos și activ, asigurarea protecției sociale adaptate pentru a satisface cererea tot mai mare de îngrijire adecvată vârstei, inclusiv îngrijire pe termen lung; *educația pe tot parcursul vieții* – prin asigurarea calității oportunităților de învățare, încurajarea atitudinilor pozitive ale adulților față de învățare, creșterea relevanței învățării prin dezvoltarea competențelor digitale și profesionale pe parcursul vieții în concordanță cu cerințele pieței muncii; *ocupare și participare* - prin creșterea oportunităților de integrare în câmpul muncii, elaborarea unor condiții de pensionare flexibile care, la dorința persoanei, să permită continuarea activității fie integral fie parțial; promovarea și încurajarea participării persoanelor în vârstă în viața comunitară prin diverse activități de planificare comunitară și voluntariat; asigurarea siguranței fizice și a unui mediu prietenos vârstei.

Transformarea îmbătrânirii și a provocărilor sale într-o oportunitate depinde de extinderea vieții profesionale, de crearea fondurilor de pensii facultative și de asigurarea accesului tuturor persoanelor angajate la o protecție socială adecvată, inclusiv la pensii ce pot asigura un trai decent.

Indicele Îmbătrânirii Active a fost dezvoltat pentru a evalua potențialul neexploatat al persoanelor în vârstă, devenind pentru fiecare țară și un instrument bazat pe dovezi în monitorizarea provocărilor pentru politicile existente și pentru implementarea Planului Internațional de Acțiuni privind Îmbătrânirea de la Madrid (MIPAA). De aceea, pentru evaluarea continuă de progres a capacității

²¹ Buciuceanu-Vrabie, M. (2016). Active Ageing Index in the Republic of Moldova. Policy Paper, March–April 2016. http://ccd.ucoz.com/_ld/o/44_Policy_Paper_II.pdf

²² Gagauz, O. (2020). Quo vadis? Declinul populației care nu poate fi stopat. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr.3, p. 87-99. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/87-99_4.pdf

Republicii Moldova de a deveni un mediu favorabil pentru îmbătrânirea activă și sănătoasă, este important de sistematizat studiile empirice privind îmbătrânirea populației și statistica națională ce ar permite elaborarea periodică a indicatorilor compoziți pe domenii și estimarea *Indicelui* integral, acesta devenind și un ghid orientativ în direcționarea politicilor în domeniu.

**Acest document a fost elaborat cu suportul
Fondului ONU pentru Populație (UNFPA)
în Republica Moldova și al Ministerului Muncii și
Protecției Sociale (MMPS) și nu prezintă în mod
necesar punctul de vedere al UNFPA, MMPS sau
oricare din organizațiile afiliate.**

© Centrul de Cercetări Demografice, INCE, 2021

© UNFPA, Fondul ONU pentru Populație în Republica Moldova, 2021